

Romano hangos

ROMSKÝ HLAS • ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE • ROČNÍK 24 • ČÍSLO 7-8 • VYŠLO 22. SRPNA 2022

CENA 27 Kč

Komentář Tomáše Ščuky:
**Zdražování dopadá
nejvíc na ty nejslabší**
strana 3

Juliana Kousalová:
**Pokud chceš něco
změnit nebo dělat jinak,
nečekej a udělej to teď!**
strana 4, 5

Anketa:
**Jak se stravujete? Jaký
máte názor na tradiční
romskou kuchyni?**
strana 3

ZPRÁVY

PRAHA – Pražští policisté ve středu zadrželi dvojici dezinformátorů Patrika Tušla a Tomáše Čermáka a obvinili je ze dvou trestných činů. Podle serveru Manipulátoři.cz, který na případ upozornil jako první, má zadržení souviset s vyhrožováním ukrajinským uprchlíkům. V pátek je pak soud poslal do vazby. Extremisté na sociální síti Facebook zveřejnili video, kde vyzývali, aby se lidé postavili na odpor proti Ukrajincům. Patrik Tušl s Tomášem Čermákem v něm mluví o tom, že se chystá řada proukrajinských demonstrací a „je potřeba okamžitě začít jednat“. Zmiňují především plánované shromáždění, které se má konat v Praze 24. srpna u příležitosti Dne nezávislosti Ukrajiny.

BRNO – Průměrný věk dožití u romských mužů je 57 a u romských žen 65 let. To je ve srovnání s většinou populací přibližně o 18 let méně. Romové také oproti většinové populaci trpí dvakrát častěji výskytem vícečetných diagnóz (více než jedno závažné onemocnění). Na vině je často neznalost, jak se o své

Pokračování na str. 2

Začala demolice vepřína v Letech u Písku

foto: Deník/Petr Brůha

V pátek 22. července se v prostorách bývalého koncentračního tábora uskutečnilo slavnostní zahájení demolice „prasečáku“, na jehož

místě bude vybudován památník romských a sinských obětí holokaustu. Šlo tak o poslední den, kdy bylo možné projít si areál v jeho pů-

vodní podobě.

Ani teploty atakující třicet stupňů neodradily zájemce od účasti na slavnostním zahájení demolice bý-

valého vepřína v Letech, na jehož místě vyroste památník romských

Pokračování na str. 2

Dnes už není těžké se dobře stravovat, je to jen věc rozhodnutí

Jenda Červeňák má 40 let, žije v Praze a pracuje jako řidič. V minulosti byl členem pěvecké skupiny Mixes z Mělníku. Tak jako každý z nás, Jenda ve svém životě zažil období, která nebyla zrovna moc pozitivní, jak po fyzické stránce tak i psychické, a proto začal přibírat na váze. Váha, která rychle na jeho těle narůstala, ho upozornila, že se jedná o velice vážnou věc, a tak to začal řešit.

V rozhovoru se dočtete, jak jeho příběh začal a v jaké kondici je Jenda dnes. Za sebe můžu říct, že na sobě udělal velký kus práce a stále má vůli a pílí na sobě makat. Vážím si takových lidí, kteří si jdou za svým cílem.

Ahoj, Jendo, v první řadě ti chci poděkovat, že sis našel čas na náš společný rozhovor. Zeptám se tě, jaký máš názor na tradiční romskou kuchyni?

Ahoj, Veroniko. Taký děkuji. Tradiční romský jídelníček je určitě

Pokračování na str. 10

ZPRÁVY

Dokončení ze str. 1

zdraví starat, nedostatek informací a podpory pro změnu životního stylu nebo ostych z návštěvy lékaře. Jak zlepšit zdraví nejen Romů a nejen ve vyloučených lokalitách řeší projekt Saste Roma (Zdraví Romové), který odstartoval v Mezinárodním centru klinického výzkumu Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně. Tento tříletý projekt si klade za cíl zvýšit zdravotní gramotnost právě ve vyloučených lokalitách, kde prevence nejvíce pokulhává. Lidé se tak mohou dozvědět informace o nejzávažnějších onemocněních, jak jim předcházet a co dělat v případě, že mají na nemoc podezření.

LIPNÍK NAD BEČVOU – Sedmadvacetiletý Jan Sívák zachránil první srpnovou neděli své příbuzné z hořícího domu ve Hvězdni ulici v Lipníku nad Bečvou. Čtyři děti stály u okna a zoufale volaly o pomoc. Měly štěstí, že je uslyšel jejich strýc, který bydlí o ulici dál a se záchranou neváhal ani vteřinu. Když uslyšel zoufalý dětský pláč a volání o pomoc, vyběhl v půl třetí ráno na setmělou ulici. Jen o ulici dál čtveřice dětí a jejich matka bojovaly doslova o záchranu vlastního života. Pan Jan neváhal a vypůjčil si od souseda žebřík, po kterém jedno dítě po druhém snesl z hořícího pekla do bezpečí.

Lidé mohou od pondělí 22. 8. žádat o jednorázový příspěvek 5000 Kč na dítě

Lidé dosud požádali o jednorázový příspěvek 5000 korun pro 318 000 dětí. Na Twitteru o tom dnes informovalo ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV). Možnost požádat si o příspěvek přes on-line aplikaci a nebo na tzv. Czech Pointech otevřelo ministerstvo v ostrém provozu v pondělí. Příspěvkem chce vláda zmírnit dopady zdražování na rodiny.

„Přijali jsme už více než 200 000 žádostí o jednorázový příspěvek pro 318 000 dětí,“ uvedlo dnes kolem 8:45 ministerstvo. Asi 180 000 žádostí lidé podali přes on-line aplikaci.

Dávka je pro všechny děti s trvalým pobytem a bydlištěm v Česku, kterým nebylo letos k 1. srpnu ještě 18 let, nebo které se do konce tohoto roku narodí. Získat ji mohou rodiny s loňským hrubým příjmem do milionu korun. Domácnosti s přídavky na děti příspěvek dostávají automaticky a ostatní o něj musí požádat buď on-line na webu ministerstva, nebo osobně na Czech Pointu. Ministerstvo webovou aplikaci pro podávání žádostí zprovoznilo zkušebně o víkend, kdy dorazilo přes 20.000 žádostí. V ostrém provozu je systém od pondělí. Podávání žádostí provázely v pondělí potíže, ministerstvo je odstranilo v podvečer.

Celkem by mohlo podle ministerstva dostat příspěvek 1,1 milionu domácností zhruba na 1,6 milionu dětí. Z nich pro 240 000 dětí dostanou lidé dávku automaticky, protože na ně již pobírají dětské přídavky. Výdaje dosáhnou asi 7,8 miliardy korun. **ČTK**

Zástupkyně ombudsmana Šimůnková se rozhodla ke konci srpna rezignovat

Zástupkyně ombudsmana Monika Šimůnková se rozhodla ke konci srpna rezignovat na svou funkci. Nesouhlasí s názory a profesním i lidským přístupem veřejného ochránce práv Stanislava Křečka, nechce ho už dál zastupovat a spolupracovat s ním. Řekla to dnes ČTK a zpravodajskému serveru Romea.cz zaslala rezignační dopis. Šimůnkovou sněmovna do funkce ombudsmanovy zástupkyně zvolila v listopadu 2019 a Křečka na post ochránce práv pak v únoru 2020. Mandáty jsou šestileté.

„Nechci a nemohu nadále zastupovat ombudsmana Stanislava Křečka ani s ním jakkoli spolupracovat, neboť s jeho názory, lidským i profesním přístupem zásadně nesouhlasím,“ uvedla Monika Šimůnková v rezignačním dopise zasláném zpravodajskému serveru Romea.cz.

„Pan Křeček mi krátce poté, co Senát PČR přijal kritické usnesení k jeho osobě, odebral za použití nepravdivých a smyšlených informací, které odmítám a zvažuji právní kroky na svoji obranu, veškerou agendu, které jsem se svědomitě, intenzivně a v souladu se složeným slibem věnovala po dobu výkonu svého mandátu a kterou nemohu tak, jak to činili všichni moji předchůdci v této pozici, nadále vykonávat ve prospěch lidí, kteří naši pomoc potřebují,“ dodává v dopise Šimůnková.

„Pan Křeček mi sdělil, že mi agendu nevrátí, zakázal mi chodit na interní porady a řekl mi, že další spolupráci si představuje tak, že mě bude úkolovat ad hoc,“ dodala pro zpravodajský server Romea.cz Monika Šimůnková.

Křeček ČTK řekl, že s další spoluprací počítal a je mu líto, že v rozhodování Šimůnkové převážily emoce. Křeček a Šimůnková měli dlouhodobě rozdílné názory. Střetli se v minulosti kvůli výroky na adresu Romů, kvůli přítomnosti otců u porodu v době epidemie či kvůli právům dětí. Ombudsman už dřív stáhl svou zástupkyni z vládních rad, v nichž za jeho kancelář zasedala. Od července jí pak odebral veškerou její agendu. Dodatečně to zdůvodnil prodlevami při řešení kauz. Šimůnková to odmítla. Za zástupkyni se postavila řada organizací.

Situací v úřadu veřejného ochránce práv se v polovině července zabýval sněmovní petiční výbor. Sešel se kvůli tomu třikrát. Nakonec se nepřiklonil k žádné ze stran sporu. **ČTK**

Začala demolice vepřína v Letech u Písku

Dokončení ze str. 1

a sintských obětí holokaustu v Čechách. Byla to poslední příležitost projít si areál i s doplňujícím výkladem aktivistů a rodin přeživších. Z jejich vyprávění mohli návštěvníci vnímat, jak velký boj a úsilí vynaložili za odstranění této hrůzy. Jednalo se o dlouhodobý boj Romů, lidskoprávních aktivistů a dalších, který byl mnoho let přehlížen.

V prosloveh zúčastněných, kterými byli ministr kultury Martin Baxa, ředitelka Muzea romské kultury Jana Horváthová či předsedkyně poslanecké sněmovny Markéta Adamová Pekarová, jsme mohli nalézt optimismus, že je konečně dobojováno. Důstojný památník by podle nich měl být i jakýmsi symbolem zlepšení společenské situace.

Výstavba památníku bude stát přes 100 milionů korun a na jeho financování se bude podílet ministerstvo kultury i Norské fondy. Výstavba bude dofinancovaná také penězi, které se ušetří na demolici. Tu provede společnost AWT rekultivace a původně měla stát 110 milionů.

Díky současnému nedostatku stavebních materiálů a velké poptávce, která po nich vzniká, ale bude přibližně o 90 milionů levnější. Ministr kultury Martin Baxa sdělil, že jen kovy na střechách budov jsou za desítky milionů korun. Ušetřené peníze by tedy mohly být investovány přímo do stavby památníku.

Své vzpomínky na boj za výstavbu památníku sdíleli také zástupci aktivistů. Někteří z nich, spolu s Miroslavem Brožem, opakovaně blokovali vjezd do areálu, lehali si před bránu nebo se k ní vázali řetězy. Později si uvědomili, že je potřeba začít tláčit na politiky a vyvíjet mezinárodní tlak. Vozili do Let zástupce evropských romských organizací. I přes ně a další mezinárodní organizace a instituce se podařilo vyvolat vlnu protestů před českými ambasádami v Berlíně, Budapešti nebo Dublinu, které bezesporu napomohly k nápravě situace.

V tomto ohledu bych rád poděkoval všem aktivistům i přeživším, kteří dlouhodobě bojovali za proměnu nedůstojného místa romské

ho holocaustu. Čeněk Růžička, Marcus Pape, Miroslav Brož a mnozí další svým aktivismem poukázali na fakt, jak silná může být občanská společnost, jak důležitou roli může v oblasti lidských práv sehrávat. Bez jejich odporu bychom dnes o demolici možná ani nehovořili.

Závěrem si za sebe dovoluji zmínit, že i přes výše uvedený důležitý krok ze strany státu je pro mne velmi obtížné věřit ve zlepšení. Zvláště když jsme v posledních měsících byli svědky rozdílného (diskriminačního) přístupu při přijímání uprchlíků romského původu z Ukrajiny. Žijeme jsme byli svědky, že v některých městech vznikaly stanové tábory pro Romy, zatímco 99,9 % přichozích ukrajinských uprchlíků byla poskytnuta důstojná ochrana i bydlení pro přečkání války. Romské matky s dětmi se namísto důstojné ochrany dočkaly veřejného hanobení a spaní v blátě.

To není negace, ale spíše upozornění, jak důležité je připomínat si a popisovat celý kontext společenského postavení Romů, chceme-li situaci zlepšovat. **Tomáš Ščuka**

Potomci obětí holokaustu vyzvali Babiše k rezignaci

Skupina osobností vyzvala předsedu hnutí ANO a poslance Andreje Babiše k odchodu z veřejného života kvůli tomu, že bývalý premiér na jednom z mítinků hovořil o svých oponentech jako o fašistech a nacistech. Mezi signatáři výzvy jsou potomci bojovníků proti nacismu, příbuzní přeživších holokaustu i někdejší disidenti z dob komunistické totality. Výzvu dnes ČTK poskytl režisér a vysokoškolský pedagog Břetislav Rychlík, který je jedním ze tří ručitelů za podpisy.

Babiš pro ČTK zopakoval, že když vyslovil kritizovanou větu, zkratkovitě zmínil komentář v deníku Právo. Připustil, že to nebylo vhodné. Podotkl ale, že jeho odpůrci v Jihočeském kraji tehdy porušovali jeho právo na svobodu projevu.

„Jsme potomci a příbuzní těch, kteří byli během druhé světové války, v jednom z nejtragičtějších období naší země, zavražděni, mučeni, prošli peklem koncentračních táborů, bojovali, krváceli a nasazovali životy proti německému nacismu na východní i západní frontě, v domácím i zahraničním odboji. Vaše srovnání se nás hrubě dotýká a uráží naše rodiny,“ stojí ve výzvě, kterou podepsala například i ředitelka Muzea romské kultury Jana Horváthová nebo vnuk romského partyzána Josefa Serinka Zdeněk Serinek.

Podpis připojil i bývalý letec RAF Jiří Pavel Kafka, herec Petr Forman, jehož prarodiče zemřeli v koncentračním táboře, nebo dramatik a signatář Charty 77 Milan Uhde. Také

Andrej Babiš a Břetislav Rychlík

koláž: Romea.cz

jeho prarodiče zavraždili nacisté.

Výzvu podporuje dále například Zdena Mašínová, dcera protinacistického odbojáře, jejíž bratři se postavili se zbraní v ruce také proti komunistickému režimu.

Iniciátor petice Břetislav Rychlík je vnukem protinacistických odbojářů a synovcem vězně gulagu, příslušníka československého armádního sboru v Sovětském svazu.

Signatáři upozorňují na to, že Babišova slova zazněla v době, kdy pod záminkou údajné denacifikace vrhla ruská vojska na Ukrajinu. „Cejchování“ pojmy nacista a fašista je tak podle výzvy v dané situaci mimořádně nebezpečné.

Jako jediné východisko vidí signatáři Babišův odchod z funkce. Podle potomků přeživších holocaustu by také expremiér mohl vykonat kající pouť po někdejších nacistických koncentračních táborech v Evropě. Jsou prý připraveni vytyčit mu trasu. Jako příklad k následování zmínili rezignaci někdejšího premiéra

a předsedy ODS Mirka Topolánka po kontroverzních výrociích o církvi, Židech nebo homosexuálech při fotografování pro časopis Lui.

„To jsou fašisti a nacisti. ... To jsou lidi, který jsou nebezpečný,“ uvedl Babiš v kritizovaném výroku minulý týden vůči svým odpůrcům v jižních Čechách. Komentář v deníku Právo, který zmínil, rozebírá „právo narušovat mítinky“ a uvádí, že s násilným narušováním mítinků politických konkurentů začali ve větší míře v historii fašisté v Itálii a nacisté v Německu.

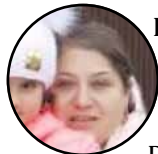
Babiš dnes pro ČTK zopakoval, že když vystoupil do „velice nepřátelského prostředí mezi vulgární a agresivní odpůrci“, mluvil v emocích a zkratkovitě zmínil komentář Práva. Babiš od začátku léta objíždí Česko. Odmítá ale tvrzení, že jde o kampaň před prezidentskými volbami. Na jeho setkáních s veřejností panují vyhrocené emoce a střety mezi jeho příznivci i odpůrci. **ČTK**

ANKETNÍ OTÁZKA

Jak se stravujete? Jaký máte názor na tradiční romskou kuchyni? Jaké produkty nakupujete? Jak se stravují vaše děti? Jaký máte názor na stravování v rychlých občerstveních?

Gabriela Kováčová, maminka na RD

Ahoj Veru, naše strava je normální. Děti mají rády samozřejmě i nezdravá jídla, jako jsou hamburgery, řízky, hranolky, jako každé malé dítě. Je to samozřejmě dobrota, ale nesmí se to přehánět, jak se říká, všeho s mírou. I když pravda je taková, že moje děti by to jedly pořád. Vařím doma běžné jídlo. Jako ostatní se snažím teď nakupovat, v dnešní drahé době, vše levné. Moje děti nechodí do rychlých občerstvení, je to zbytečně moc drahé a já jim to raději připravím doma po svém, alespoň to mám pod dohledem a mým dětem to chutná. Děláme tortily, kuřecí hamburgery, párek v rohlíku, tousty atd. Samozřejmě moje děti to venku vyběhají, kluci hrají fotbal, basketbal. Doma při hezkém počasí nejsou vůbec rádi, rádi plavou, jsou aktivní. Co se týče školních obědů, děti na ně chodí a chutnají jim. Na svačinku dostanou jogurt, jablko, banán. Někdy jim dělám tousty a já rádi pomazánky, jako je lososová, sýrová, pažitková. Tak jim to podle chuti mažu buď na rohlíky nebo na tousty. Nakupuji často i Dia věci bez cukru, kvůli mamce, protože má cukrovku. Taky jsem se to naučila nakupovat i kvůli malému. Tomu hlavně dávám Dia sušenky, oplatky. Někdy si koupím vegetariánské jídlo, i sojové, ale to jen někdy. Bio jogurty a banány jsou chutnější. Myslím, že romská kuchyně je skvělá, máme spoustu jídel a samozřejmě, jsou i příliš tučná, je to tak skoro u všech jídel. Nemůžu říct, že jsou zdravá, protože se kdysi vařilo na sádle a dávalo se tam tuku hodně. V dnešní době máme plno možností, jak vařit zdravěji. Někteří Romové vůbec nedbají na zdraví a cpou do sebe vše, co jim chutná a pak mají zdravotní problémy. Bohužel za to opravdu většinou může právě nezdravá strava, často smažené věci, takže ne všichni Romové na to dbají, a měli by.

Irena Kotlárová, pracovníce ve školní družině

Můj názor na zdravý životní styl u Romů: Myslím si, že starší generace Romů dodržuje své tradice romské kuchyně. Tudíž se stravují léta stále stejně. Konzumují hodně masa a uzenin. Zapomínají na ovoce a zeleninu, která je zdraví prospěšná a dodává nám vitaminy, které tělu často chybí. Ohledně mladé generace je to ještě horší. Preferují stravování v rychlých občerstveních. Vzor Anglie, McDonald s... Tudíž jsou obézní už v mladém věku. Moje děti jsou dospělé a naučila jsem je jíst vyváženě, mají rádi masíčko na všechny způsoby a nejráději si pochutnají na různých zeleninových salátech. Řídím se výběrem dle ročního období. Ale neodolají haluškám a pišotu. Romové by se měli ohledně stravování zlepšit, jíst méně masa, hlavně uzeného, poněvadž to škodí zdraví, ale nemají pevnou vůli. Chybí jim často některé informace o zdravém stravování, i když jim to sdělují lékaři, přesto se nepodaří. Jinak já nakupuji jen zdravou výživu, bezlepkovou stravu a bezlaktózovou. Už rok nejím maso, dělám si sezonní saláty a zeleninová jídla. Shodila jsem 7 kg a je mi 54 let, vážím 66 kg. Cítím se odlehčeně a zdraví jsem si hodně zlepšila. Přiji všem hodně zdraví a pevné vůle k lepšímu stravování a návykům. Všechno jde, když se chce a je to jen o naší vůli mít více informací a poradit se s lékařem ohledně našeho zdraví. Užívejte slunné dny s těmi, které máte rádi. To nejcennější, co máme, je naše zdraví.

Andrea Tibenská, psychologka

Jsem vegetariánka, k tomu nejím ještě vejce. Rodině také vařím laktovegetariánsky, doma nemáme maso. Jinak děti a manžel maso jedí na návštěvě u babičky, v restauracích, ve školce. Zatím děti maso milují, doufám, že jednou taky budou chtít být vegetariáni, od mala to necháváme na nich. Ale mají rádi luštěniny a tofu, jedí hodně zeleniny, ovoce, ořechů a semínek. Jako všechny děti milují sladkosti, ale máme pravidlo, že doma máme jen kvalitní čokolády. Když jim návště-

va donese bonbóny nebo jim dá lízátko, neprotestují, ale běžné druhy sladkostí ani neznají. Přes léto často chodíme na zmrzlinu, přes zimu a když jdeme na výlety, tak mají povolené kvalitnější sušenky. Často pečou ze zdravých věcí a sladím jen velmi málo. Rychlá občerstvení jsou perfektní, když jsme na výletech nebo když jsme celý den venku a kvůli jídlu se nechceme vracet. Často chodíme do vegetariánských restaurací. Ale nemám problém koupit nám všem hranolky nebo pizzu. Ale doma si vaříme zdravě. Slazené vody děti pijí jen přes zimu venku (studená voda tehdy moc nejde pít, chodí do lesní školky a jsou zmrzlí), vlastnoručně dělám různé bylinkové sirupy. Halušky nepovažuji za romské jídlo, ale slovenské – a milujeme je. Goja jsem jedla naposledy v dětství a neznám nikoho, kdo by je jedl víc než párkrát v životě. Jinak kromě specifického krájení zeleniny nebo nekrajení zeleniny do polévek žádná čistě romská jídla neznám. Všimla jsem si, že v Hradci Králové se za poslední roky vyrobilo celkem dost malých hyperobézních romských dětí. Nejspíš narážím na to, že našim předkům se sakra oplátilo mít spořivý metabolismus s tendencí k ukládání zásob. K tomu část Romů jí typicky chudou stravu – koupit si v obchodě slazené pití, sušenky a nekvalitní párky je prostě levnější než ovoce, zelenina a jogurty pro děti. Už dávno mě kontaktoval jeden diabetolog s tím, že Romové mají častější diabetes druhého typu. Nejspíš genetika plus chudá strava. A jsou velmi nespokojení v nastavení diety a zdravého životního stylu, nevěděli moc, co s tím.

Lucie Dořičáková, pracovníce v knihovně

Za sebe mám spíš zkušenost, že děti do knihovny přijdou se svačinou v podobě pytlíku chipsů nebo křupek a mají k tomu nějakou dvoulitrovou láhev něčeho sladkého. Děti ráno takové „svačiny“ do školy nakupují v obchodě.

Nikolas Kačo, zdravotní masér

Můj jídelníček je různorodý, hodně mi to ovlivňuje nálada, potom také činnost během dne, které dělám, a dokonce i pracovní směna. Přes týden si dávám klasická jídla (polévky), o víkendech, když nejsem v práci, tak mívám taky klasická jídla. Jinak se snažím nekupovat potraviny, které jsou zbytečně drahé, ale ani zase obyčejné. Takže jsem v nějakém tom středu, že to není nějaké umělé a tak. Nekupuji nic tučného, ale musím říct, že jím někdy sladké. Můj názor na romskou kuchyni je takový, že romská kuchyně není úplně zdravá, ale na druhou stranu je rozhodně zdravější než rychlé občerstvení. A jinak moc těch romských jídel není, tak není moc z čeho vybírat. A ne každému romská kuchyně musí chutnat. Ne všichni Romové vaří romská jídla, někdo vůbec, ale zase naopak většina ano, nebo někteří vaří jenom ta romská jídla. Rychlé občerstvení vidím ve dvou výhodách. První výhoda je ta, že člověk nemusí přemýšlet, co bude vařit, co bude kupovat atd. Nevýhoda je, že jídla z rychlých občerstvení jsou smažená, přibírá se z toho a nejsou vůbec zdravá. Já děti nemám, ale většina romských dětí nemá tu stravu nic moc. Protože rodiče na stravu tolik nedbají, nemají třeba peníze nebo se jim nechce kupovat nějakou kvalitní stravu a taky svým dětem kupují většinou sladkosti, sladké nápoje, blbosti... Takže si myslím, že většina romských dětí se stravuje špatně. V první řadě by se Romové měli zamyslet nad tím, že by měli přestat kouřit, protože 90 % Romů kouří. Měli by přestat pít alkohol a taky přestat se stravovat nezdravě, protože je fakt, že většina Romů se stravuje velmi špatně. Omezit tučná jídla, KFC, rychlé občerstvení a měli by do toho přidat více pohybu. A nesnažit se si všechno zlehčovat. Myslím si, že by Romové měli mít lepší píli, vytrvalost a větší trpělivost k lepšímu životnímu stylu.

příprava Veronika Kačová

KOMENTÁŘ

Zdražování dopadá nejvíc na ty nejslabší

TOMÁŠ ŠČUKA

V sociálně vyloučených lokalitách žije v Česku podle nové studie CERGE-EI přibližně 100 000 lidí. Dle ní zde zároveň vzniká vysoká míra poduzívání sociálních dávek. Na příspěvek na bydlení by v těchto místech podle dat popisujících situaci z roku 2019 mohla dosáhnout polovina lidí, pobírá ho však jen zhruba 12 procent. Podobná situace je také u příspěvků na děti a dávek hmotné nouze. Ze strany ministerstva práce a sociálních věcí přichází snaha zpřístupnit a zjednodušit žádosti o příspěvek na bydlení tak, že o něj bude možné požádat on-line. Ale zrovna pro tuto skupinu nebude podle lidí z praxe on-line žádost tak dostupná jako třeba pro lidi se zdravotním postižením nebo pro samoživitele. V tomto ohledu je třeba umět rozlišit skupinu lidí, kteří jsou schopni využívat digitální prostředí, od těch, kteří s tím budou mít z mnoha důvodů problém. Úřady v tomto směru musí být připraveny těmto lidem s vyřízením pomoci. V opačném případě se vystavujeme riziku, že určitá část obyvatel může skončit bez dávek na živobytí.

Práce v terénu včetně spolupráce s neziskovými organizacemi budou zásadní. MPSV pod vedením Mariána Jurečky počítá z vyšším zapojením neziskovek na lokální úrovni. Rádi by nastavili systém, aby poskytovatel azylového bydlení měl několik bytů, kam by lidi umísťoval a dokázal je vracet do společnosti. Odborný tým neziskovek by tak pomáhal jednotlivcům i rodinám s jejich integrací. V reálném každodenním životě ta pomoc chybí, a proto dochází k nárůstu počtu sociálně vyloučených osob. Aktivní podporu neziskového sektoru a nastavení systémové spolupráce vnímám jako krok vpřed, jelikož ve státní správě potřebné kapacity pro pomoc lidem v tíživé sociální situaci dlouhodobě chybí.

V důsledku globálních krizí zažíváme horší časy, které hned nezmizí. Extrémní zdražování služeb, energií a potravin prohlubuje již existující rozdíly ve společnosti. Současná vláda opakovaně prohlašuje, že má snahu dopady inflace řešit. Byl například schválen tarif pro úsporu energií. Na podzim bude také nutná kompenzace ze strany státu za vysoké vyúčtování elektřiny a plynu v domácnostech. Není možné, abychom jako občané a pravidelní plátcí daní skončili v nedůstojných podmínkách bydlení. Prioritou vlády by proto mělo být zvládnutí ekonomické krize s co nejmenšími dopady na rodiny a domácnosti. Využít všechny dostupné nástroje politik stejně jako hledání alternativního využití energií. Velkou výzvou bude také efektivní využití evropských sociálních fondů pro další období.

Česká republika z nich čerpá pravidelně. Jde o obrovské finanční prostředky, které však například v sociálně vyloučených lokalitách zatím nepřináší kýžené světlo. Dotační i další grantové výzvy musí reagovat na reálné potřeby osob. Stejně tak je důležité hodnotit projektové návrhy pohledem cílové skupiny. Jsme-li svědky zdražování zboží a služeb, měly by se projekty zaměřit na potravinovou pomoc, pomoc s bydlením, se zvýšením kvalifikace a uplatněním na trhu práce.

Posílení neziskového sektoru je v tomto ohledu nesporné. Věřím, že k tomu také v nejbližší době dojde.

O Roma vakeren

Pořad ČR určený pro Romy.

www.romove.cz

„Pokud chceš něco změnit nebo dělat jinak, nečekej a udělej to teď!“

Juliana Kousalová (Vodrážková) je 54letá romská žena, která se ze své vlastní vůle rozhodla, že začne cvičit. Udělala si rekvalifikační kurz trenér fitness a v současné době radí lidem, jak správně jíst a cvičit. Jak sama v rozhovoru uvádí, tato práce ji velmi uchvátí a dodává jí energii a radost. Pracuje také pro organizaci RomPraha. V rozhovoru se také dozvíte, zda je romská kuchyně zdravá nebo naopak, a následně, které nemoci přicházejí s požíváním nezdravých jídel.

Zdravím vás, Juliano, jsem moc ráda, že jste si udělala na náš společný rozhovor čas. Zeptám se vás, jaký máte názor na tradiční romskou kuchyni?

Ahoj, Veroniko. Tradiční romská kuchyně je většinou plná tuků, sacharidů a mouky. Já ale ráda vařím tradiční jídla, hlavně o svátcích. Doufám, že tím předávám naše rodinné zvyklosti své dceři. Když pomínu masová jídla, tak máme i některé pokrmy zdravé. Moji vnuci mají nejraději halušky, s čímkoliv.

Jsou podle vás tyto pokrmy zdravé?
Neřekla bych, že jsou zdravé.

Jak se podle vás stravují mladí Romové?

Tato generace mladých Romů doma vařená jídla nejí. Dávají přednost fast foodu, McDonald's, KFC, pizze a kebabu. Nejhorší je, že některé dnešní mladé maminky těmito pokrmy odbudou děti, protože neumí vařit.

Jaké potravinové řetězce mají podle vás v oblíbě a proč tomu tak je, že se z toho pro ně stala závislost?
Určitě to je McDonald's, různé pizzerie a KFC. Sama nechápu, co jim na tom chutná. Hamburgery mi nechutnají, ale děti a mládež to mají snad jako sušenku nebo čokoládu... KFC si dám občas. Pizzu mám ráda.

Jaké jsou nejčastější zdravotní problémy u lidí, kteří konzumují právě tyto pokrmy, ve kterých je hodně tuku a masa, nemluví ani o jídlech z polotovarů?

Většina Romů trpí obezitou, diabetem, srdečními chorobami a vysokým tlakem kvůli své nadváze.

Zajímají se lidé v dnešní době o zdravý životní styl, mají na to vůbec ještě čas?

O zdravý životní styl se zajímají lidé v mém okolí v okamžiku, kdy třeba vidí můj styl života na sociálních sítích nebo při rozhovoru u kávy. Zajímají se a chtějí začít zdravě jíst a cvičit, ale většinou to nedotáhnou. Čas mají, jen se vymlouvají na všechno možné okolo, proč nemůžou začít nebo pokračovat.

Jaký máte názor na stravování malých dětí? Jsou podle vás romské maminky dostatečně rozumné a informované o zdravém stravování pro děti nebo je krmí vším tím nezdravým jídlem?

Můj názor je, že se snaží do věku 3 až 4 let děti krmit střídme a zdravě. Aspoň to tak ve svém okolí a v rodině vidím. Ale od věku 3 let už to nabírá obrátky na nezdravém stravování, u některých. Je těžké to odsuzovat, protože mám doma tři vnuky a občas to také sní. Mekáč je pro ně sváteční místo. (smích)

Jak náročné je podle vás zdravě se stravovat?

Zdravě se stravovat není vůbec časově náročné. Ani finančně to až tak náročné být nemusí. Když vytvářím jídelníčky, tak se snažím vybírat potraviny levné, aby nezatěžovaly finanční rozpočet rodiny. Většinou ti, kteří opravdu chtějí začít se sebou něco dělat, tak na ceny nehledí, nebo se na ně nevymlouvají.

Jak by podle vás měl vypadat zdravý jídelníček?

Zdravý jídelníček? To je těžké. Já totiž můžu jíst úplně všechno. Mám rychlé spalování, jsem neustále v pohybu, takže si můžu dát i knedlíky. Ale jinak bychom měli denně dostávat správný poměr živin, abychom nebyli unavení a cítili se být ready. Já spíše bojuji s nízkou váhou, takže se snažím ke svému cvičení přizpůsobit stravu tak, abych nabrala svalovinu. Pokud mám klientku, která má nadváhu, tuku víc než dost, stěžuje si na dýchavičnost a únavu, tak jí doporučím týdenní detox a pak zkusíme zredukovat její běžný jídelníček. A hlavně musí začít pohyb.

Jak vydržet u zdravého stravování? Kolikrát denně bychom měli jíst?

Zdravě stravování? Je to individuální, každý jedinec potřebuje něco jiného. Proto je lepší mít jídelníček vypracovaný na míru, aby tělo dostalo správný poměr sacharidů, tuků a bílkovin. Všechno je to o vůli. Měli bychom jíst 5x až 6x denně. Důležitá je snídaně. Pokud se budu nutit, tak mi to prostě nepůjde. Nejlepší motivace je kamarádka se stejným problémem. Romské ženy samy od sebe s ničím takovým nezačnou. Ale když řekne jedna druhá: Viděla jsi, jak ta holka vypadá? Ona chodí cvičit a maká na sobě..., tak to

většinou zabere. Psychika a hormony mají také své místo.

Jaké nápoje bychom měli pít a kolik litrů denně?

Nejlepší je voda. Můj nejstarší vnuk pije čistou vodu a chce po mě stříbrnou vodičku... Kolik litrů denně? Můj názor je tolik, kolik si tělo řekne. Nepiju na sílu. Vypiju cca 1,5 litru.

Jaký máte názor na pití kávy a konzumaci alkoholu v dnešní době?

Káva mně ráno nastartuje den. Dám si dvě kávy za den. Někde jsem slyšela, že má káva spoustu vitamínů a antioxidantů, že je to zdravý nápoj. Konzumaci alkoholu, pokud je to příležitostně, neodsuzuji. Ale takové návykové pití až alkoholismus neuznávám. Rozvrací to rodiny a ničí jak jedince, tak všechny okolo.

Proč by lidé měli omezit masitá tučná jídla a sladké nápoje?

Omezit tyto potraviny by měli proto, aby netrpěli právě zmiňovanými zdravotními problémy – diabetes, vysoký tlak, srdeční choroby, problémy se slinivkou, žaludkem a dalšími chorobami.

Mohla byste nám vyjmenovat pár základních zdravých potravin?

Zelenina, ovoce, mléčné výrobky, proteiny (vejce, ryby, maso a luštěniny), ořechy, sacharidy (brambory, rýže, celozrnné obiloviny), semínka – jsou dobrá na pročištění střev, celozrnný chléb.

Jak bychom měli podpořit své zdraví a psychiku?

Měli bychom umět odpočívat a dobře spát.

Co vás osobně motivovalo začít se změnou stravování a věnovat se zdravému životnímu stylu?

Od dětství jsem se nějak věnovala sportu. Dělal jsem lehkou atletiku, závodně běhala, hrála jsem basket a s přibývajícím věkem pak jazzgymnastiku. Pak přišly povinnosti s narozením dcery a až ve zralém věku jsem se začala věnovat sama sobě. Chodila jsem s kamarádkou

do fitka a ani jedna z nás nevěděla, jak cvičit na strojích. Přišlo mně to směšné, co jsme tam předváděly. Kamarádka si zaplatila trenérku a já na to neměla finance. Pak jsem si našetřila nějaké peníze a přihlásila se na rekvalifikační kurz trenér fitness. Úplně mě to pohltilo a hlavně ve věku 52 let se dozvědět vše o svalové soustavě, kostech a celém pohybovém aparátu, to byl pro mě zážitek. Teď už vím, jak cvičit, jak dýchat, jak jíst a co jíst. Měla jsem cíl, splnila úkol a vznikl progres. Dnes je mi 54 let a cvičím i se svými třemi vnuky.

Chystáte do budoucna něco pro lidi, kteří by chtěli začít cvičit?

Protože pracuji v neziskové organizaci RomPraha a máme nové komunitní centrum, tak jako další aktivitu plánuji cvičení pro ženy, formou kruhových tréninků, zdravotní cviky pro uvolnění těla a meditační cviky. Už se na to těším.

Máte nějaký vzkaz pro naše čtenáře, kteří by chtěli změnit svůj životní styl?

Pokud chceš něco změnit nebo dělat jinak, nečekej a udělej to teď!

Rozhovor vedla Veronika Kačová

„Te kames vareso te čerinel abo vareso te kerel aver, ma užar the ker oda mind'ar!“

E Juliana Kousalová (Vodrážková), ehin 54 beršeskri romňi, savi pes rozginda te chudel te cvičinel. Kerđas peske rekvalifikačno kursos treneris fitness the adađives šegetinel le dženenge, sar lačhes te chal the lačhes te cvičinel. Sar korkori andro vakeriben phenel, kala bufi dikhel rado the del la bari energija. Tiž kerel bufi andre organizacija RomPraha. Andro vakeriben tumen tiž doginena, či ehin sasti e romaňi kuchňa abo visar, the tiž save nasvalipena pro manuš šaj peren, te kavka nasastes chal.

Lačo dıves, Juliano, som but rado, hoj tumenge rakhlan časos pr' amaro jekhetano vakeriben. Phučav tumendar, so phenen pre tradično romano kuchňa?

Servus, Veroniko. Tradično romaňi kuchňa ehin but makhli, pherdo cukros the aro. Me ale rado tavav tradično chaben, nekbuter pro inepa. Pařav, hoj kaleha dav amare familijakre sikhľuvipena mira čhajake. Te leperav o chaben khatar mas, ta amen ehin tiž varesave chabena saste. Mira čhakere čhave chan nekradeder haluški, savoreha.

Ehin perdal tumende kale chabena saste?

Naphenavas bi, hoj hine saste.

Sar perdal tumende chan o terne Roma?

Kadi generacija terne Roma khere o chabena nachan. Den angľipen o fast food, McDonald's, KFC, pizza the kebab. Nekgorededer ehin, hoj adađiveskere terne daja kale chabenenca odmaren le čhavoren, vašoda hoj nadžanen te tavel.

Save chabena dikhen o terne Roma rado, the soske pes achen pre lende zamukhle?

Bizo oda ehin McDonald's, varesave pizzerie the KFC. Korkori nadžanav, so lenge pre kada šmakinel. O hamburgeri mange našmakinen, ale o čhavore the o terne čhave oda chan sar oplatkos lebo čokolada... Chaben khatar KFC mange varekana tiž dav. E pizza chav rado.

Save nasvalipena nekbuter ehin le manušen, save chan ipen kale chabena, andre save ehin pherdo žiros the mas, the aňi nadav duma pal o chaben khatar polotovari?

Buter Roma cerpinen andro thulipen, gulo nasvalipen, nasvalipen andro jilo the baro tlakos vaš kada, hoj hine but thule.

Zaujiminen pes adađives o manuša pal o sasto dživipen, ehin len upre kada časos?

Pal o sasto dživipen pes o džene zaujiminen andre miro pašalipen, kana dikhen miro dživipen pro socijalna siťi, lebo maškar vakeriben, sar sam pre kava. Zaujiminen pes, the kamen sastes te chal the te cvičinel, ale buter oda nalikeren avri. Časos len ehin, ča pes visaren avri pre savoro možno, soske našťi chu-

den te cvičinel lebo te napreačhuvel te cvičinel.

So phenen pro chaben perdal o čhavore? Hine perdal tumende o romane daja gođaver the džanen vareso pal o sasto chaben perdal peskre čhavore, lebo len den te chal savorestar, so nane sasto chaben?

Pal miri gođi likerem le čhavoren dži trin štar berš te chal na igen but the sastes. Choča oda dikhav andro miro pašalipen the andre familija. Ale khatar trin berš oda imar džal nalačhes, chan nasaste chabena, varesave. Ehin oda pharo te phenel, vašoda hoj man ehin khere trin la čhakre čhave, the varekana oda tiž chan. O Mekáč ehin perdal lende svato than. (asal)

Sar pharo ehin perdal tumende te chal sastes?

Te chal sastes nane vobec pharo, te džal pal o časos. The namušinel oda te mol kavka but. Te kerav o chabena, ta kidav avri o chabena, save hine kuč, hoj te naavel phares o love perdal familija. Buter kole, save čačes kamen te chudel peha vareso te kerel, ta pro ceni nadikhen, abo pes pre lende navisaren avri.

Sar bi majinlas te dičhol sasto chaben?

Sasto chaben? Oda pharo. Bo me šaj chav fest savoro. Sig tele čhivav, som furt andro čalavipen, ta šaj mange dav he knedliki. Ale avka bi majinahas sako dıves te chudel lačo poměris andro živini, hoj te naavas zuňimen the čujinas pes lačhes. Me man calkom marav la cikha vahaha, ta man starinav, sar cvičinav, te kerel o chaben kavka,

hoj te prekidav o mas. Te man ehin kljentka, savi hiňi thuli, the phenel mange, hoj našťi dichinel the šunel domardipen, ta lake odphe- nav kurkeskro detox the palis ker- ras pre lakro sakodıveskero chaben. The nekbuter ehin te chudel pes te čalavel.

Sar te likerel andre kada, te chal sastes? Kecivar andro dıves bi majinahas te chal?

Sasto chaben? Ehin oda pre sako- neste, sar kamel, sakone manušeke kampil vareso aver. Vašoda ehin lačhes te avel tumen chaben, savo tumenge kerel lačhes, hoj o teštos te chudel koda lačo poměris andro sacharidi, žiros the bilkovini. Savoro oda ehin pal e vodi. Majinahas bi te chal pandžvar dži šovvar sako dıves. Lačhes ehin tosara te chal. Ale te man ispidava, ta mange oda nadžala. Nekfeder motivacija ehin

kamaratka, sava ehin rovnako pro- blemos. Romane džuvľa korkore varesoha kajsoha nachudena. Ale te phenela jekh avrake: Dikhľal, sar kola čhaj dičhuvel? Joj phirel te cvi- činel, kerel pre peste bufi... hem oda palis džal. E psihika the o hormo- ni keren tiž but.

So bi majinahas te pijel the keci li- tra andro dıves?

Nekfeder ehin žužo paňi. Mira čha- kro nekphureder čhavo pijel žužo paňi the kamel mandar rupuno pa- ňori... Keci litra andro dıves? Miro lav ehin kavka, keci peske phenel o teštos. Napijav zoraha. Pijav avri asik 1,5 litra.

So phenen pre kava the pro paľen- ki, sar pes pijen adađives?

E kava man tosara del zor. Dav mange duj kavi vaš o dıves. Vare- kaj šundom, hoj andre kava ehin pherdo vitamini the antioxidan- ta, hoj oda ehin sasto paňi. Pijiben o paľenki, te oda ehin ča sar kampil, ta nasudzinav. Ale te ehin o pijiben sokašis, imar sar alkoholismus, ta oda nalav. Rozmarel oda o familiji, the mosarel le manušes the savoren pašal leste.

Soske bi o džene majinenas te pre- ačhuvel te chal thule makhle cha- bena the gule paňa?

Te odcirdel kale chabenastar bi majinenas vaš kada, hoj te nacerpi- nen ipen kale nasvalipenenca, save phendom – gulo nasvalipen, baro kikidňipen, jileskere nasvalipena, problema la sľiňivkaha, džombra- ha the avre nasvalipenenca.

Šaj amenge phenen, save chabe- na hine saste?

Zeľehina, ovoce, thudvale chabena, protejni (jandre, mačha, tado mas the lušťehini), pendečha, sachari- di (gruľi, riskaša, calozrno dživa), mogočki – hine lače pro žužaripen pro goja, calozrno maro.

So tumen korkora motivinelas te chudel te tavel avres the te likerel o sasto dživipen?

Khatar čhavoripen man zaujimi-

navas andro športos. Keravas loki atletika, zavodnes denašavas, ba- vinavas basket, the sar o berša dža- nas, palis jazzgymnastika. Palis avle povinostá, sar pes ulilas e čhaj, the andro mire berša man pal peste chudľom pale te starinel. Phiravas la kamaratkaha andro fitko, the aňi jekh nadžanahas, sar te cvičinel pro stroji. Ehas oda perdal mande phe- rasutno, so odoj kerahas. E kama- ratka peske palis poťinda la trener- ka, me upre nahas love. Palis mange šporindom o love, the prihľasindom man pro rekvalifikačno kursos tre- neris fitness. Calo man oda ľiľas, the andre mire 52 berša man dod- žandom pal o svalovo soustava, ko- kala, the sar funginel calo teštos, oda ehas perdal mande dikhľiben. Akanak imar džanav, sar te cviči- nel, sar te dichinel, sar te chal the so te chal. Ehas man suno, keravas la uloha avri, the ačhilas pes. Ada- dıves mange ehin pendaštar berš, the cvičinav he mira čhakre trin čhavorenca.

Pririchtinen vareso andro tajsas- kero perdal o džene, save bi kame- nas te chudel te cvičinel?

Vašoda hoj kerav bufi andre nezis- kovo organizacija RomPraha, the ehin amen nevo komunitno cen- rum, ta plaňinav, hoj le džuvľen- ca cvičinaha, keraha kruhovo tren- inkos, saste cviki perdal kovľipen pro teštos the meditačna cviki. Imar man upre radısalıuvav.

Ehin tumen varesavo lav perdal amare džene, save ginen, the ka- men te kerel feder peskro dživipen? Te kames vareso te čerinel abo vare- so te kerel aver, ma užar the ker oda mind'ar!

Juliano, me tumenge but paľi- kerav vaš o šukar vakeriben the pařav, hoj peske varesave džene, save ginen, rakhena časos the perena pre kada, so chan the sar chan. Vinšinav tumenge ča koda lačo, the but radostá the kami- ben khatar cvičeni, bije kada bi oda aňi nadžalas.

Phučelas e Veronika Kačová

Hudba je dotek lásky

koncert Tomáše Kača a jeho hostů

V pondělí 11. července se uskutečnil v krásných prostorách Novoměstské radnice v Praze koncert Tomáše Kača a jeho hostů. Koncert se konal v rámci závěru světového romského festivalu Khamoro, který pořádá organizace Slovo 21. Mezi Tomášovy pozvané hosty patřil zpěvák a hudebník Igor Kmeťo ml., já – Veronika Kačová, bubeník Marek Urbánek a basista Marek Cába. Během večera

Tomáš společně s muzikanty Markem Cábou a Markem Urbánkem zahráli autorské skladby. V druhé polovině večera jsem zazpívala tři romské písně: O Roma peske pal ma duma den, Miro devloro, Duj dženore. Pocit, který jsem při těchto písních prožívala, byl zcela nepopsatelný, nutno podotknout, že jsem v první řadě cítila neskutečný pocit vděku a lásky, že si můžu zazpívat před tolika lidmi.

Byla to pro mě velká čest stát po několika letech na jednom pódiu společně se svým bratrem. Na pódiu se dále představil zmiňovaný fenomenální Igor Kmeťo ml. Zazpíval taktéž tři romské písně, které složil Tomáš. Řadami fanoušků se ozýval zcela jistě zasloužený hlasitý potlesk. Na závěr koncertu jsme společně zazpívali další autorskou píseň od bratra Nakamav. Atmosféra Tomášova koncertu

byla velmi příjemná. Místa v Novoměstské radnici byla vyprodaná a ti, kteří přišli na náš společný koncert, si odnesli jedinečný hudební zážitek. Věřím, že si posluchači koncert užili stejně krásně jako my. Bylo mi ctí si opět zazpívat se svým bratrem na společném pódiu v krásném prostředí, a také společně s Igorem. Hudba je pro mě dotek lásky. Děkuji, že můžu být její součástí a šířit ji mezi vás.

Ohlasy diváků:

- *Všichni říkali, že to byl jedinečný zážitek, že si to užili a líbilo se jim to. Koncert byl rozmanitý.*
- *Já osobně jsem z koncertu byla nadšená. Hlavně, v jakém provedení jste Tomášovy písničky s Igorem zazpívali.*
- *Koncert byl krásný, děkuji za krásný hudební večer.*

Veronika Kačová

Petr Fiala: Osud Romů zůstává nejen tragickou, ale i zastřenou kapitolou našich dějin

Smutný osud českých a moravských Romů zůstává nejen tragickou, ale podle premiéra Petra Fialy do značné míry i zastřenou kapitolou našich dějin. Fiala (ODS) to řekl v Památníku holokaustu Romů a Sintů na Moravě v Hodoníně u Kunštátu na Blanensku, kde si lidé připomněli 79. výročí hromadného odsunu 749 Romů do koncentračního tábora do Osvětimi. Mezi odvezenými za druhé světové války byli muži, ženy i děti, nejmladší dívky byly čtyři měsíce.

Premiér Fiala řekl, že v holocaustu se zhmotnila nenávist ve vražedný systém, který nabyl hrůzných rozměrů. Připomněl, že v ČR existovaly dva koncentrační tábory pro Romy, a to v Hodoníně u Kunštátu a v Letech u Písku.

„Nuceně v nich přebývaly celé rodiny. Muži, ženy i děti žili v nelidských podmínkách, trápil je hlad, nemoci a otročká práce. Velká část tu zahynula, další čekalo utrpení v podobě cesty za prací do táborů v Německu nebo transport do Osvětimi,“ řekl Fiala.

Podle něj státu trvalo dlouho vypořádání se s věcí s ohledem na výkup pozemků a podobně. „Za tu dobu pamětníci, pro které by byl památník zadostiučiněním, postupně odcházeli. Pokud nás má historie něco naučit, je nutné, abychom tragické události neviděli jen jako věty v učebnicích, ale abychom je dokázali spojit s konkrétními místy a osudy,“ dodal Fiala.

Ředitelka Muzea romské kultury Jana Horváthová uvedla, že v odsunu byli i členové její rodiny. „Nikdo už se z nich nevrátil. Já jsem vyrůstala ve stínu jejich temných příběhů, které jsem dlouho nechápala,“ řekla Horváthová.

Připomněla také, že její dědeček, právník Tomáš Holomek, už v 70. letech minulého století založil komisi směřující k odškodnění romského holokaustu.

Muzeum v místě pořádá pietní akty nepřetržitě od roku 1995, kdy poprvé získalo k takové aktivitě podporu starosty Hodonína u Kunštátu. V roce 2009 stát vykoupil tehdejší areál Žalov. Nejprve areál spravovalo národní pedagogické muzeum, které začalo budovat památník s expozicí. V roce 2015 přešel památník pod Muzeum romské kultury, které v roce 2019 místo zpřístupnilo a loni otevřelo stálou expozici.

Tábor měl za druhé světové války kapacitu 300 míst, přesto se v něm tísnilo ve špatných hygienických podmínkách asi 1200 lidí. Proto v místě vypukla epidemie tyfu. V noci na 22. srpna 1943 se uskutečnil velký transport 749 Romů do nacistického vyhlazovacího tábora v Osvětimi.

ČTK

Předseda vlády ČR Petr Fiala 18. 8. 2022 v Památníku holokaustu Romů a Sintů na Moravě v Hodoníně u Kunštátu

foto: Facebook Petra Fialy

Odškodnění nezákonně sterilizovaných selhává

Zástupci a zástupkyně romských organizací či organizací na ochranu lidských práv vyzývají k úpravě postupu při přiznávání odškodného za protiprávní sterilizace. Podle nich proces v praxi kvůli výkladu zákonných pravidel a nastavení selhává a postavení žadatelek je nejisté. Uvedli to pisatelé a pisatelky v otevřených dopisech ministrovi zdravotnictví Vlastimilu Válkovi (TOP 09) a premiérovi Petru Fialovi (ODS). ČTK o tom informovala Liga lidských práv. Podle ní do konce května ženy podaly 261 žádostí o odškodné. Rozhodnutí padlo u 74. Úspěšných bylo 35 žádostí.

Oběti protiprávních sterilizací mohou od státu získat od letoška 300.000 korun. Odškodné je pro osoby, které zákrok podstoupily mezi 1. červencem 1966 a 31. březnem 2012 bez svobodného rozhodnutí a informací o dopadech. Rozhodly se po přesvědčování, hrozbě odebrání dětí či dávek. Motivací mohla pak být i finanční či věcná odměna v zájmu „zdravé populace“. Tento postup upravovaly tehdejší předpisy. O odškodnění mohou oběti žádat ministerstvo zdravotnictví. To má na vyřízení 60 dnů, po přiznání nároku má poslat do 30 dnů peníze. Podle podkladů k normě by se odškodnění mohlo týkat asi 400 osob. Výdaje by činily 120 milionů korun.

„Spolu s dalšími organizacemi vyzýváme k nápravě současného stavu, který staví oběti do nejistého postavení. Jako problematické vnímáme především nedodržování zákonné lhůty a neuznávání jiných důkazů než zdravotnické dokumentace. V mnoha případech jsou totiž zdravotnické dokumentace již skartovány,“ uvedly Elena Gorolová ze spolku obětí protiprávní sterilizace a právnička Ligy lidských práv Anna Štefanidesová.

Pod otevřené dopisy se podepsali zástupci a zástupkyně romských organizací, organizací na ochranu lidských práv či práv žen i někteří členové vládní rady pro záležitosti romské menšiny. Podpis připojili třeba ředitelka Nadace Charty 77 Božena Jirků, Čeněk Růžička z Výboru pro odškodnění romského holokaustu v ČR, sociolog Fedor Gál, zástupkyně ombudsmana Monika Šimůnková, lidskoprávní aktivistka a překladatelka Gwendolyn Albert, člen Rady vlády pro záležitosti romské menšiny Jan Husák, ředitel organizace RomanoNet Michal Miko nebo ředitel organizace ROMEA Zdeněk Ryšavý.

Pisatelky a pisatelé se obávají, že proces při nynějším nastavení probíhá v praxi selhání, což podkopává víru obětí. V dopisech uvádějí, že řízení trvá déle než stanovené dva měsíce. Žadatelky bez zdravotnické dokumentace odškodné nezískávají. Nedostanou ho ani tehdy, pokud se dokumenty v rozporu se zákonem skartovaly, zničily či ztratily.

„Přijatý zákon výslovně umožňuje i jiné důkazy než zdravotnickou dokumentaci, nejsou nám známy takové případy, kde by jiný důkaz byl uznán,“ podotkli autoři a autorky. Podle nich by se měla dvouměsíční lhůta dodržovat a pomohla by metodika k uznávání nepřímých důkazů i navázání spolupráce s experty, kteří se problematice dlouhodobě věnují.

S podezřením na nucené sterilizace v Česku, a to především romských žen, přišlo v roce 2004 Evropské centrum pro práva Romů (ERRC). Desítky žen se pak přihlásily ombudsmanovi, některé se obrátily i na soudy. Vládní výbor proti mučení navrhl zavést odškodné už v roce 2006. V roce 2009 se za protiprávní zákroky tehdejší kabinet omluvil. Zákon o odškodném se podařilo přijmout až loni.

ČTK

Zahájení demolice areálu bývalého vepřína v Letech u Písku

Dne 22. 7. 2022 od 13 hodin proběhlo slavnostní zahájení demolice areálu bývalého vepřína v Letech u Písku a předání staveniště k rukám vítězů veřejné zakázky na demolici společnosti AWT rekultivace. Tímto symbolickým aktem začalo dlouho očekávané bourání celého areálu.

Ministr kultury Martin Baxa považuje tento den za mimořádně významný: „Vybudování památníku v Letech je jedna z mezinárodně významných aktivit naší vlády. Po letech přešlapování na místě se dnes konečně začala myšlenka přetavovat v konkrétní činy. První krok učinil můj předchůdce Daniel Herman, kterému se podařilo prosadit vykoupení vepřína státem. Jsem moc rád, že se mně a týmu Ministerstva kultury a Muzea romské kultury podařilo najít finanční prostředky a cestu k řešení, a díky tomu zde můžeme dnes být. Dnes začala demolice vepřína. Po demolici samotné budou následovat etapy výstavby Památníku – vybudování návštěvnického centra s expozicí. Pak přijde na řadu revitalizace další části areálu, včetně venkovní části expozice a pietní úpravy míst, kde stával tábor. Mimořádně pozitivní zprávou je, že se podařilo díky dobře připravené soutěži na demoliční práce a příznivým okolnostem souvisejícím s okolními stavbami komunikací dosáhnout takové ceny, že úspora u demolice zajistí i financování všech etap komplexu dle architektonické studie. Věřím, že celková investice téměř dvou set milionů korun ze státního rozpočtu, rozpočtu Ministerstva kultury, z Fondů EHP/Norska a od dárců nakonec přinesou to, co stále obětem romského holocaustu dlužíme. Důstojné místo připomenutí této tragické části našich dějin. A v dnešních dnech je připomínání minulosti a jejích temných míst, na která nesmíme zapomenout, o to důležitější.“

Ředitelka Muzea romské kultury Jana Horváthová dodává: „Cesta k vybudování nového památníku nebyla jednoduchá a rozhodně není u konce. Jsme teprve na začátku, ale tento začátek je zásadní. Demolice je nezbytně nutná k tomu, aby na místě bývalého tzv. cikánského tábora, fakticky koncentračního, mohl být vybudován důstojný památník k uctění obětí holocaustu Romů a Sintů v Čechách. Doufám, že je nás většina, kteří vnímají, že dnešní den je zásadním milníkem pro romskou historii.“

Zahájení demolice areálu se zúčastnili předsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Markéta Pekarová Adamová, velvyslanec Norského království Robert Kvile, předseda Výboru pro odškodnění romského holocaustu Čeněk Růžička a další významné osobnosti politického i veřejného života, aktivisté i pamětníci, jako např. Miroslav Brož, Antonín Lagryn, nebo zahraniční organizace Solli Gruppe Gegen Antisemitismus.

Po závěrečné emotivní procházce areálem vepřína přišlo na řadu slavnostní zahájení demolice, které proběhlo symbolickým aktem, demolice zmenšené budovy vepřína, která se rozložila na menší betonové cihličky, které slouží i jako upomínkový předmět. Jako poslední část oficiálního programu ředitelka Muzea romské kultury společně se zástupcem společnosti AWT rekultivace podepsali Zápis o předání a převzetí staveniště. Tím se areál oficiálně předal demoliční společnosti. Bourání budov započne v pondělí 25. 7.

Záměr vykoupení areál velkovýkrmny prasat v Letech u Písku, místa, kde se od srpna 1942 do srpna 1943 nacházel jeden ze dvou „Cikánských táborů“ v Protektorátu Čechy a Morava, schválila vláda ČR v srpnu 2017. Tento krok umožnil, aby se Muzeum romské kultury, příspěvková organizace Ministerstva kultury, mohlo ujmout důležitého zadání a vybudovat nový památník, který propojí existující Kulturní památku Lety s místem bývalého tábora, a tím vytvoří ucelený koncept důstojného uctění obětí romského holocaustu. **Karolína Spielmannová, Muzeum romské kultury**

Jana Malíková, Ministerstvo kultury ČR

foto: Jakub Plíhal

Dokážeme vypnout a nechat všechno na chvíli být?

Zacyklili jsme se v čase a uvěznili se ve vlastní hlavě. Pohlcení tlakem okolí jsme ztratili schopnost být šťastnými a zapomněli jsme žít v důvěře sami se sebou. Stali jsme se konzumními otroky moderní společnosti a vedeme nezdravý vztah. Lámeme si hlavu nad věcmi, které se nás netýkají a druhým bychom chtěli radit a poučovat. Zapomněli jsme, že jsme dřív byli skromnějšími, veselejšími, upřímnějšími lidmi. Zapomněli jsme na své blízké, přátele a na volný čas. Svůj čas věnujeme práci, která nás pak unavuje a vyčerpává, jsme jakoby prázdní...

Dokážeme někdy vypnout a přestat hledat všechno na internetu, jako kdyby modravá nezdravá záře našich tabletů, mobilů a počítačů měla nějakou zázračnou moc dopomoci nám k vytouženému životu? Dokážeme nesdílet své životy skrze virtuální síť a nevěnovat tolik pozornosti a času internetu a klamným reklamám, které odvádějí naši pozornost od opravdového života?

Není se ale čemu divit. Společnost nás nutí nakupovat přes internet, protože dřív se obchody zavíraly nejpozději do desíti hodin večer, ale nakupování přes internet je obchod, kde se nikdy nezavírá, a proto můžeme nakupovat kdykoliv, kdy se nám zachce. Nemluvě o neděli, kdy jsou veškerá nákupní centra zahlcená lidmi, kteří neví, co sami se sebou a chtějí zabít čas. Fronty u pokladen se rozrůstají a přibývají nová obchodní centra, která lákají na slevy nebo akce. Máme spotřebu jídla, oblečení, přístřeší, bytových doplňků. A stále po něčem toužíme: luxusnější bydlení, jídlo, móda, partner či partnerka. Chtění totiž nikdy nekončí, musíme se ho naučit vzdát.

Snadno se někteří lidé nechtějí vzdát svého klidu a odpočinku, ale nejen odpočinku, všeho toho, co je s ním spojené: rozhovoru s lidmi, procházení se, důvěry a navázání nových přátelství, která nejsou postavena na virtuálním světě.

Vžili jsme se do různých rolí a hrajeme je, jako by na tom doopravdy záleželo. Osobně jsem znala člověka, který byl posedlý neustálou prací, svým egem a byl zcela pohlcený konzumem. Měl slušnou výplatu a rád si kupoval drahou kosmetiku a jiné věci. Z koupelny si vybudoval, dalo by se říct, „kosmetický salon“. I když měl krásnou partnerku, bydlení, stále trpěl pocitem vnitřního smutku, který ho pak přivedl k alkoholu, marnivosti a depresi. Když se však dozvěděl, že se stane otcem, celý život se mu přetočil vzhůru nohama. Vzdal se všech tužeb a zcela se oddal roli otce. Po narození dítěte ale zjistil, že to není žádná procházka růžovým sadem, jak si představoval. Tlak, napětí a příliš práce a povinností ho stále pronásledovaly a intenzivně zaměstnávaly od rána do večera. Po práci místo toho, aby šel domů, zašel do nejbližšího podniku a dal si sklenku červeného nebo někdy i něco tvrdšího. A pak to jelo, jeden panák za druhým. Vrátil se zas tam, kde byl. S partnerkou nevycházel, hádali se a pro dítě to nebylo ideální místo pro život. Nechtěl je ztrátit, ale neuměl si sám poradit a vyhledat nějakou odbornou pomoc nepřicházelo z jeho strany v úvahu. Začal chodit do lesa. Nejdřív na krátké procházky a časem se z toho stala aktivita, na kterou si normálně našel čas. Jako by se vše pomalu ale jistě začalo měnit. Příroda mu

zlepšila jeho psychický stav a upravila i vztah s partnerkou. Ale ani byste neřekli, že by byl zrovna on typ, který by se šel projít do přírody. To ani náhodou. Sám se tomu pak divil, ale už by svůj život neměnil. Dal výpověď a našel ji jinou práci. Uvědomil si, že příroda je lék a zdroj toho, co člověka obohacuje a napravuje. Uskromnil se a měl víc času na rodinu i sám na sebe.

Tento krátký příběh může být zároveň otázkou pro nás všechny. Vzpomeňte si, kdy jste naposledy měli den bez reklam, obchodu, pochůzek, zpráv, povinností a jiných rozptylování. Kdy jste se naposledy prošli do lesa, kdy jste naposledy odložili telefon, třeba na celý den? Jaký to byl pocit? Měli bychom se na chvíli zastavit a nechat vše plynout, protože stejně to, co se má stát, neovlivníme. Odnaučit se být posedlí utrpením života, které nás zeslabuje a naučit se přijmout pozhřebání a bezpodmínečnou lásku, která nás všechny uzdravuje. A přestat před něčím utíkat. Útěkem jen potvrzujeme nepříteli, že zvítězil.

A co se týče té přírody, nemusíte někam daleko, stačí jen chtít a změnit pohled, nejen na samotnou přírodu, ale i jiné věci. Pobyt ve městě, když už toho je moc, nás vnitřně nijak neobohacuje, spíše stahuje. Ale pobyt v přírodě, respektive tam, kde je jiný vzduch, zeleň a ticho, nás podporuje k rození nových nápadů. Podobné je to se stravou, nemusíte každý den jíst a holdovat masu nebo sladkému, ale zaměřit se na jiné zdroje jídla, po kterých se cítíme dobře. Já osobně, když je toho na mě za celý rok hodně, ráda jedu do Mariánských lázní a nechávám se vést láskou.

Veronika Kačová

Brno prošlo Brnem: LOStheULTRAMAR tentokrát v srdci brněnského Brnoxu

V pátek 29. července se v rámci festivalu Meeting Brno uskutečnilo open-air vyvrcholení umělecko-komunitního projektu Be Part of LOStheULTRAMAR.

Etablovaný mexický soubor Foco alAire ve spolupráci s iniciativou BPART do svého představení LOStheULTRAMAR zapojil obyvatele především z místní romské komunity z vyloučených lokalit, ale i majoritní Brňáky, a během července s nimi tři týdny připravoval vystoupení. Vyvrcholením celého procesu se stal 29. července tanečně-pohybový průvod od brněnské Káznice. Představení bylo také součástí oficiálních oslav stého výročí diplomatických vztahů mezi Mexikem a Českou republikou.

LOStheULTRAMAR – „Ti ze zámoří“, je tanečně-pohybové představení, které prostřednictvím jednoduchého průvodu, živé hudby, minimalizovaného pohybu a do detailu zpracovaného výrazu tváře obnovuje ducha lidského společenství. Jeho protagonisté v sobě snoubí zdánlivě protichůdné rysy, extrémní nejistotu a nesnesitelnou zdivočilost. Představují odcizenost člověka, důsledek novodobých dějin a digitálního věku, která koexistuje s přetrvávajícím stádním a primitivním sebevědomím každého z nás. Když průvod potkáte, je těžké přijít na to, jak se vlastně cítíte, zda se bavíte, jste rozpačití nebo máte chuť se přidat... Původně osmičlenné procesí LOStheULTRAMAR se tentokrát rozrostlo o profesionální performery z Česka a Islandu, a zejména o všechny členy minorit i majorit, a vyslalo tak ještě intenzivnější zprávu o tom, že cizincem se člověk může cítit i ve svém vlastním městě a o tom, jak absurdní to je.

Představení bylo slavnostně zahájeno před Káznici, průvod desítek performerů, živé hudby a diváků se následně vydal Bratislavskou ulicí směrem k Moravskému náměstí, kde byl zakončen happenin-gem. Trasa měla přibližně 1 200 metrů a diváci se mohli přidat kdekoli v jejím průběhu nebo dorazit až k Joštovi, kam průvod doputoval okolo půl deváté.

Uvedení představení je součástí dvouletého mezinárodního projektu Be Part of LOStheULTRAMAR, který propojuje komunity napříč zeměmi, jazyky, kulturami a generacemi a který využívá umělecký proces jako nástroj na podporu rozvoje občanské společnosti, pocitu soudržnosti a zviditelnění marginalizovaných skupin. Jeho realizaci umožnila finanční podpora Fondů EHP a Norska, města Brna, Ministerstva kultury, Jihomoravského kraje a Státního fondu kultury.

Představení bylo zároveň součástí programu oficiálních oslav stého výročí diplomatické spolupráce mezi Mexikem a Českou republi-

ku, odehrálo se pod záštitou velvyslankyně Spojených států mexických Rosary Leonory Rueda Gutierrez a událost osobně navštívil kulturní atašé Miguel Ángel Vilchis.

Realizace projektu a představení se dále konala pod záštitou Ministerstva kultury ČR a primátorky statutárního města Brna JUDr. Markéty Vaňkové.

Foco alAire

Foco alAire má zásadní postavení v současném panoramatu scénických umění v Mexiku s řadou ocenění doma i v zahraničí: Chilango-FMX Award, National Choreography Award, National Dan-

ce Prize INBA-UAM-UNAM, Virginia Fábregas Award, Honorary Mention-Buenos Aires International Festival. Práce souboru byla prezentována v mnoha zemích po celém světě (Kolumbie, Japonsko, Argentina, Mexiko, Austrálie, Evropa). Jejich evropské turné 2018–22 zahrnuje Sziget Festival Budapešť (HU), festival Aurillac (FR), Tanzmesse Dusseldorf (DE), festivaly Korespondance a Tanec Praha (CZ), CloseUp festival Crema (IT), Inspirace v Moskvě (RU), Onze Bouge v Paříži (FR), Birmingham International Dance Festival (UK) a mnoho dalších.

Michaela Kessler

Prahou prošel průvod Prague Pride, účastnilo se ho až 60 000 lidí

Duhový průvod hrdosti sexuálních menšin dorazil minulou sobotu na pražskou Letnou. První účastníci přišli kolem 14:15, další tisíce lidí, kteří se akce zúčastnili, pak vystoupaly na Letnou zhruba do hodiny. Průvod doprovázela hudba, tanec a jásot i potlesk, přihlíželi mu kolemjdoucí. Na Letné čekal na účastníky akce hudební program do večera. Podle odhadů policie se pochodu účastnilo až 60 000 lidí.

Původní odhad 30 000 účastníků policie zvýšila, když se cestou přidávaly další skupiny lidí. Akce se do nynějška obešla bez komplikací a incidentů, řekl ČTK mluvčí pražské policie Jan Rybanský. „Nezaznamenali jsme žádné narušení veřejného pořádku či jiné problémy,“ uvedl.

Cestou z Václavského náměstí prošel průvod přes náměstí Staroměstské, kde si jeho účastníky fotili turisté. Podle zpravodajky ČTK na místě vládla celou dobu v průvodu poklidná atmosféra a jeho účastníci se neseťkali s výraznějšími protesty proti akci.

Průvod zdobily především duhové vlajky ve všech velikostech, od těch namalovaných na tvář až po velké vlajky, do nichž se lidé zaháli celí. Vlajka s barvami duhy byla dříve užívána i jako symbol pacifismu, od 70. let 20. století je vnímána jako univerzální gay a lesbický symbol. V dalších desetiletích se etablovala jako všeobecně známý a přijímaný symbol LGBT hnutí.

Mnozí měli na krku květinové girlandy v barvách duhy, papírové květiny či balonky, někteří přišli v kostýmech.

Pochodu se účastnili lidé různých generací včetně rodičů s dětmi. U Právnické fakulty UK, která poskytla pořadatelům balkon, z něhož mohli lidé průvod zdravít a pozorovat, se další účastníci do pochodu přidali.

Jeden z účastníků akce, Sebastian z Prahy ČTK řekl, že jde podruhé. „Já na tom mám rád ... společnost těch lidí. Protože ti lidé jsou fajn, je tu taková uvolněná atmosféra. ... Všichni jsme v pohodě, se pobavíme, všechno dobré,“ uvedl. Další účastnice Eliška také vyzdvihla pozitivní energii akce. „Bojuje se za správnou věc,“ podotkla.

Na Letné čekalo na účastníky průvodu občerstvení, v Letenských sadech a na pláni proběhl hudební a doprovodný program na šesti pódii. Vystoupili například Tom Auspaul, Girli nebo kapela We Are Domi.

Duhový průvod lidí, kteří tak vyjadřují toleranci a podporu sexuálním menšinám a jejich právu na sebeurčení, byl vrcholem týdenního festivalu hrdosti leseb, gayů, bisexuálů, trans – a queer lidí (LGBT+) Prague Pride.

V prvních řadách průvodu šel i pražský primátor Zdeněk Hřib s manželkou. Duhový průvod byl letos bez alegorických vozů, což pořadatelé odůvodnili důrazem na udržitelnost.

Po cestě ulicí Na Příkopě se účastníci průvodu setkali s několika muži, kteří pronášeli biblické citáty a v souvislosti s průvodem mluvili o hříchu. Neseťkali se však s odezvou jeho účastníků.

Průvod se konal poprvé od roku 2019, v předchozích dvou letech se neuskutečnil kvůli pandemii covidu-19.

ČTK

Volby prezidenta...

Od vzniku České republiky v roce 1918 se vystříдалo 11 prezidentů, kdo bude dvanáctý?

Já si pamatuji prezidenta pana Novotného a po něm další, ale moc jsem se o ně nezajímala. Je pravdou, že ve škole jsme si považovali jeho důležitosti, měli jsme ve třídě jeho obraz a byl pro nás soudruh prezident! Velký pán. V dětství jsme si ho vážili a byl pro nás jako král, vedl celou naši zemi, měli jsme k němu úctu a nedovolili jsme si říct jedno špatné slovo. Zaprvé jsme jako děti nerozuměly politice a také nás k tomu vedla škola a rodiče.

V době, kdy byl prezidentem Václav Havel, se staly ohromné věci a člověk sledoval vše kolem něho... Velké změny se udály a najednou si člověk uvědomil, že vše je možné. Lidi mezi sebou hovořili, jak se jim zachtělo a co chtěli veřejně říci, to říkali. Nastala demokracie a každý si dělal, co chtěl. Bohužel, ne všichni demokracii rozuměli a nastalo mezi lidmi velké zlo. Život mezi námi se obrátil naruby, hodně se mluvilo o Americe, pan Havel žil Amerikou a tudíž celá naše země. Každý chtěl žít jako milionář, miliardář a žít jako Američan!

Začalo se prodávat naše bohatství, fabriky, kulturní památky a vše, co se dalo prodat, aby ve vládě opravdu byli bohatí. A dnes nemáme skoro nic, na co bychom byli pyšní. Na české ručičky, které makaly v Textilaně, v Hedvě a vyvážely se výrobky do celého světa. Dnes? Dnes tady máme spoustu cizinců, vrahů a moře lidí, kteří berou drogy! To ale vůbec nevadí. Hlavní, že můžeme létat po celém světě!

Nikdy jsme si nedovolili na pana prezidenta nadávat a dělat si vtipky z něho, jako dnes. Veřejně se hovoří o prezidentovi, jaký je špatný a blbý, a různá slova používají i v televizi. Úcta se vytratila, slušnost už není, ale vše je možné.

Jaký by byl Rom prezident? Joj, bože můj! Takový se ještě nenarodil, my Romové jsme nezajímaví a nepřizpůsobiví pro majoritu, my jsme dobří jen při volbách, tehdy si na nás vzpomenu kvůli hlasům, jinak ne. Aby se stal Rom prezidentem, ještě nenastal ten čas. Ještě nejsme tolik vzdělání, až příští generace bude snad více vzdělaná, potom je možné o tom uvažovat. V první řadě by měl být takový člověk vzdělaný, ne jenom vysokou školou, ale také životní školou. A měl by mít autoritu, velký životní rozhled a další různé věci, aby byl dobrý a správný prezident. Ne hrát na lidstvo herecké výkony, ale opravdu mít dobré srdce a mozek velmi zdravý...

Irena Eliášová

Kidel pes avri o prezidentos...

Sar ačhila amari phuv andro berš 1918, sas imar 11 prezidenti, ko ave-la dešudujto?

Me pametina le Novotneho, the pal leste avren, no šoha nadžavas ke lende. Ale leskero obrazis amen sas andre škola, dahas leske pativ, sas angel'amende sar o baro kralis, pre cali amari phuv. Sas baro prezidentos, baro raj! Sas vaš amenge vareko baro, šoha naphenahas pre leste nalačo lav. Kija amen lidžalas e škola, the e daj le dadeha. Me kija naachaľuvavas, bo somas cikni.

No kana ačhila o prezidentos o Havlos, ačhile k'amende bare zmeni. Džalas pal o šero savorenge, so kerela, no na savoro sas mištes. Kerda pes e demokracija, no sako naachaľolas, s'odava hin. O manuša peske kere-nas, so kamenas, o manuša phenenas maškar peste, so kamenas, the andre televizija. Ačhila baro bibachtalipen! O dživipen pes irinda pro andruno, bo sako vakereľas pal e Amerika, o Havlos igen dživelas sar andre Amerika. Sako kamelas te avel ajso barvalo, sar odoj andre Amerika!

No sig kezdinde savoro te bikinel, kaj te aven o raja barvale. Kezdinda pes savoro te bikinel, o fabriki, o kulturno pamjatki. Bikende savoro, akaňik k'amende andre amari phuv nane nič! Naačhila adaj aňi jekh fabrika, savoro hin le cudzinceskre. Nane amen nič, čak hine k'amende pherdo manuša andal o aver štati, baro bibachtalipen, but murdarkeriben, the pherdo drogi, so pijen o čhavore, the o phureder džene. Odava le rajenge nič, mištes, ale hoj šaj phiras pal calo svetos!

Šoha amen pro prezidentos nadahas nalačo lav, nakerahas lestar o asaviben. Adadives? Mek th'e andre televiza vakeren pro prezidentos, savo hino dilino, nalačo, the pherdo lava džungale. E pativ imar nane ke ñikaste, ale savoro šaj avel.

O Rom te avel prezidentoske? Joj, miro Devloro! Ajso manuš maškar amende mek nauľila. Amen o Roma nasam mištes, sam čak namištes vaš o gadže. Amen ľikeren čak akor, kana pes avri kidel, avresar nasam vaš lenge nič, čak erdave manuša, pre ñisoste. Te avel o Rom prezidentos, mek nane odava časos. Mek ajse duj generaciji, kaj te aven sikhade. Ajso Rom bi kampelas te avel sikhado, na čak la školaha, ale the le dživipnastar. Kaj te les ehin pativ maškar o manuša, kaj te džanel, sar so te kerel. Na kaj te del le manušenge sar hercos angle lende, ale kaj te les avel igen lačo jilo, the o mozgos igen baro...

Irena Eliášová

„Dnes už není těžké se dobře stravovat, je to jen o rozhodnutí.“

Dokončení ze str. 1

chutný a pro lidi, co se rádi nají, je to perfektní. Já osobně miluju řízky, goja a halušky, ale co se týče zdraví, není to úplně to pravé. Každé jídlo obsahuje hodně tuku a to se odráží na obezitě romských obyvatel, a samozřejmě s obezitou přichází nemoci a tomu se chceme všichni vyhnout.

Jsou podle tebe tyto pokrmy zdravé?

Stoprocentně ne.

Jak se podle tebe stravují mladí Romové?

To úplně nevím, ale většina má ráda bílé pečivo, jídlo z fast foodu a tučné maso.

Jaké potravinové řetězce mají podle tebe v oblibě a proč tomu tak je, že se z toho pro ně stala závislost?

Stoprocentně to je McDonald's, KFC... a je to z toho důvodu, že tyto řetězce to mají dobře promyšlené a vědí, že dobře kořeněné maso vytváří v mozku psychickou závislost, která nutí k opakované konzumaci těchto jídel.

Zajímají se lidé v dnešní době o zdravý životní styl, mají na to vůbec ještě čas? Jak náročné je podle tebe zdravě se stravovat?

V dnešní době se právě čím dál více lidí zajímá o zdravé stravování, je to díky dnešní době a vytvořenému trendu více se zajímat o své zdraví. Jakožto řidič, který jezdí každý den po celé Praze, vidím spoustu obyvatel Prahy, jak běhají nebo různým způsobem cvičí. Je hodně těch, co běhají v jakémkoliv počasí, což je dobré pro vytvoření imunity. Kdo se chce lépe stravovat a cvičit a celkově se starat o svůj zdravý životní styl, tak si čas najde, hodně lidí to má jako prioritu číslo jedna. Dnes už není těžké se dobře stravovat, je to jen o rozhodnutí. Zdravé jídlo máme na dosah stejně jako jídlo nezdravé. Jen spousta lidí není flexibilní a je zvyklá jíst nezdravě.

Jak vydržet u zdravého stravování? Kolikrát denně bychom měli jíst?

Správně bychom měli jíst pětkrát denně, což ne každý zvládne, i já s tím mám problém kvůli náročnosti své práce. Ale jíst třikrát denně, si myslím, že je celkem dobře. Tělo si udrží svoji energii. Jak vydržet u zdravého stravování? Dnes už to naštěstí není těžké uvařit si brokolici a bouchat do sebe celý den brokolici. (*smích*) Dnes se dá udělat zdravý a velice chutný jídelníček. Stačí jen nějakou dobu brouzdat po internetu a hledat ty správné recepty a být trochu kre-

ativní. Stoprocentně by neměl náš jídelníček obsahovat velké množství tuku, měl by mít správný obsah sacharidů, bílkovin, vlákniny a cukru.

Jaké nápoje bychom měli pít a kolik litrů denně?

Základem lidského těla je stoprocentně voda, ta se vyskytuje ve velkém množství v našem těle. Voda ovlivňuje celkové fungování našeho těla, tlak, teplotu, psychiku, správné funkce mozku a dalších orgánů. Optimální počet litrů, co bychom měli vypít, jsou denně dva až tři litry kvalitní pitné vody, která by jako základ neměla obsahovat chlór, který je i v malém množství pro tělo velmi škodlivý.

Jaký máš názor na pití kávy a konzumaci alkoholu v dnešní době?

Pití kávy je velice diskutabilní téma a má dva různé pohledy na věc. Za prvé pití kávy vytváří fyzickou závislost na kofeinu, na druhou stranu je kofein velice dobrým zdrojem energie. Ale nic by se nemělo přehánět. Hodně lidí dnes pije energy drinky, které obsahují velké množství kofeinu a cukru, je to výborný nakopávač. Na druhou stranu, já jsem pil Redbull jednou za půl roku, a i přesto mám jako následek panické záchvaty, které jsem dostal právě po Redbullu. Takže by si měl každý udělat svůj názor na toto téma a znát dostatečně své tělo, jestli je pro to tělo dobré pít či nepít kávu nebo energy drinky.

A jaký mám názor na alkohol? Myslím, že se nemusíme bavit o dopadech pití alkoholu na náš organismus, ale o čem bychom se mohli bavit, je to, jak ovlivňuje pití alkoholu chování lidí. Můj otec byl kdysi alkoholik a dopady na jeho chování, když pil, byly obrovské, samozřejmě v tom negativním smyslu. On je dnes nemocný a má zničené ledviny z alkoholu, ale když pil, byl agresivní a zlý. Lidé ztrácí při pití alkoholu své zábrany a neumí se ovládat. Já osobně piju jednou až dvakrát ročně a můžu vám říct, že to nestojí za nic. (*smích*) Takže můj názor na pití alkoholu je velice negativní.

Proč by lidé měli omezit masitá tučná jídla a sladké nápoje?

Tady je rychlá odpověď. Kdo se nechce jednoho krásného dne probudit tlustý a oblékat si ponožky vleže, protože se přes svoje panděro neohne, nebude to přehánět s tučným jídlem a sladkým pitím.

Jak bychom podle tebe měli podpořit své zdraví a psychiku?

To je super téma. Za prvé by měli lidé začít jíst více vitamínů, minerálů a nenasycených tuků omega

3, protože to jsou látky, které tělo potřebuje pro správné fungování. Rozhodně by lidé měli více cvičit a hýbat se, protože jakmile člověk cvičí pravidelně, spouštějí se v těle procesy, které zlepšují celkový chod organismu a samozřejmě cvičení působí na samotnou psychiku člověka.

Člověk, který pravidelně cvičí, je na tom psychicky mnohem lépe než člověk, který necvičí. Nejsem lékař, takže nebudu zabíhat do přesných názvů a procesů, které se v těle při cvičení spouští. Jsou i další aspekty života, jak zlepšit svoji psychiku, ale to jsou témata, která se sem nehodí. Ale možná do budoucna se o tom můžeme se čtenáři pobavit.

„Dnes už není těžké se dobře stravovat, je to jen o rozhodnutí. Zdravé jídlo máme na dosah stejně jako jídlo nezdravé. Jen spousta lidí není flexibilní a je zvyklá jíst nezdravě.“

Jendo, mohl bys nám vyjmenovat pár základních zdravých potravin?

Ovoce, zelenina, obiloviny, luštěniny, určitě maso, ale jen vařené, ne pečené či smažené. A tohle je jen krátký příklad zdravých potravin.

Jendo, co způsobilo, že jsi tolik přibral? Popsal nám bys ten proces? A co tě nakoplo, abys začal cvičit? Začaly ti nějaké zdravotní problémy kvůli váze?

Způsobilo to, že jsem začal jezdit jako profesionální řidič a po nějaké době jsem začal přibírat. Naštěstí jsem žádné velké zdravotní problémy neměl, jen se mi nelíbilo, že jsem opravdu tlustý. Co upadlo, bylo moje sebevědomí, najednou jsem si přestal věřit.

Jak se v současné době udržuješ, co děláš pro své zdraví?

V současné době se udržuji tak, že jím zdravě, střídám kardio cvičení s posilováním a boxem. Makám na sobě a chystám se na soutěž v boxu.

Máš nějaký vzkaz pro lidi, kteří by chtěli změnit svůj životní styl?

Co bych vzkázal lidem? Určitě se pusťte do zdravého životního stylu. Já jsem v prosinci 2021 vážil 110 kilo a musel jsem si oblékat ponožky vleže (*smích*) a po půlroční drtině mám 89 kilo. Je mi 40 let a cítím se lépe než ve 30.

Rozhovor vedla Veronika Kačová

„Adadžives imar nane pharo te chal lačhes, džal pal o rozgiņipen.“

O Jeños Červeňák dživel ke Praha the kerel buti sar šoferis. Ehin leske saranda berš. Čirla ehas dženo andre gilavibnaskeri skupina Mixes khatar Mělník. Kavka sar sako amen-dar, o Jeños andre peskro dživipen predžidila berša, save nahas hem but lače, sar perdal o teštos the vodi, the vaš kada chudlas te prikidel pre peskri vaha. Leskri vaha, savi džalas upre, leske phendās, hoj džal pal e bari veka, the kavka chudlas oda te rješinel.

Andro vakeriben tumen doginena pal leskro dživipen, the sar upre hino o Jeños akana. Pal miro, šaj phenav, hoj pre peste kerđas bari buti the furt les ehin zor te džal dureder. Likerav kajse dženen, save peske džan pal peskro suno.

Servus, Jeño, peršes tuke kamav te palikerel, hoj tuke pre amaro jekhetano vakeriben arakhľal časos. Phučav tutar, so phenes pre romaňi tradično kuchňa?

Servus, Veroniko. Me tuke tiž palikerav. Tradična romane chabena ehin bizo smačna the perdal o manuša, so rado chan, oda ehin perfektno. Me korkoro chav rado o rizki, goja the haluški, aľe so šaj phenav pal o sastipen, nane oda koda nekfeder. Andro sako chaben ehin pherdo žiros, the kada palis perel pro manuša, save hine thule, the bizo andro thulipen aven palis nasvalipena, the kada kamas savore te obžal.

|| „Adadžives imar nane pharo te chal lačhes, džal pal o rozgiņipen. Saste chabena hine vřadzi, kaj dikhas, kavka sar chabena, save saste nane. Ča pherdo manušen nane časos the hine sikhade te chal nasastes.“ ||

Ehin perdal tute kale chabena saste?

Stopercentnes na.

Sar perdal tute chan o terne Roma?

Kada calkom nadžanav, aľe but lendar chan rado parno pekiben, chaben khatar fast food, the thulo mas.

Save chabena dikhen o terne Roma rado, the soske pes ačhen pre lende zamukhle?

Stopercentnes oda ehin McDonald's, KFC... the ehin oda vaš oda, hoj kale firmi but lačhes džanen, so keren, the džanen, hoj lačo paprošno mas kerel andre godi psichicko zamukhlipen, savo le manušen ispidel

furt te chal kajse chabena.

Zaujiminen pes o džene adadžives pal o sasto dživipen, ehin len upre časos?

Adadžives ipen ehin buter manuša, save pes zaujiminen pal o sasto chaben, ehin oda vaš kada, hoj oda ehin trendos pes buter te dodžanel pal peskro sastipen. Sar šoferis, savo phirel motorihha sako džives pal cali Praha, dikhav pherdo gadžen khatar Praha, sar denašen abo vřeli-jakes cvičinen. Ehin but olendar, save phiren te denašel he te del brišind, abo ehin kham, ehin oda lačo perdal amari imunita. Ko kamel feder te chal the te cvičinel the calkom pes te starinel pal peskro sasto dživipen, ta peske časos rakhela, pherdo manuša len oda pro peršo than. Adadžives imar nane pharo te chal lačhes, džal pal o rozgiņipen. Saste chabena hine vřadzi, kaj dikhas, kavka sar chabena, save saste nane. Ča pherdo manušen nane časos the hine sikhade te chal nasastes.

Sar te likerel andre kada, hoj te chas sastes? Kecivar andro džives bi majinahas te chal?

Lačhes bi majinahas te chal pandžvar andro džives, hem na sako oda likerla, he man andre kada ehin problems, vaš kada, hoj man ehin phari buti. Aľe te chal trival andro džives ehin calkom lačhes. O teštos peske likerel peskri energija. Sar te likerel andre kada te chal sastes? Adadžives imar nane pharo peske te tavel brokolica the te chal la calo džives. (asal) Adadžives džal te tavel sasto the smačno chaben. Kampol ča te dikhel pro internetos the te rodel kole lače chabena the te avel čeporo kreativno. Stopercentnes bi amare chabena namajinenas te avel but žiroskre, majinenas bi len te avel sacharida, bilkovini, vlakňina the cukros.

Save paňa bi majinahas te pijel the keci litra andro džives?

Fundamentos andro manuškero teštos ehin stopercentno paňi, jov pes arakhel andro baro buteripen andro amaro teštos. O paňi amenge kampol pre kada, hoj amenge te funginel amaro teštos, o tlakos, e tep-lota, o lače funkciji andro mozgos the aver organa. Nekfeder bi majinahas avri te pijel sako džives duj trin litra žužo paňi, andre savo bi namajinlas te avel chloros, savo hino perdal amaro teštos but nasasto.

So phenes pro pijiben pre kava the pro paľenki adadžives?

Te pijel e kava ehin but diskutabilno tematos, pre savo šaj dikhas duje jakhenca. Peršo pijiben la kava kerel zamukhlipen pro kofeinos, aľe pre dujto sera, ehin o kofein lačo andre kada, hoj tumen del energija. Aľe nič pes bi namajinlas te bararel. Pherdo džene pijen adadžives energij drinki, andre save ehin pherdo kofein the cukros, the ehin oda lačo, hoj tumen del energija

ja. Pre dujto sera, me pijavas Red-bull jekhvar andro jepaš berš, the he vaš kada man ehas panicke zachvati, save chudľom, hoj pijavas o Red-bull. Ta bi peske sako majinlas te kerel peskro lav pre kada tematos, the te prindžarel lačhes peskro teštos, či ehin lačhes te pijel abo te napijel kava, lebo energij drinki.

Miro lav pro paľenki? Federpaľav, hoj namušinav te vakerel pal kada, so o pijiben kerel andre amaro teštos, aľe pal soste kampol te vakerel, ehin kada, so o pijiben le paľenken kerel la maňiraha maškar o manuša. Miro dad ehas akor alkoholikos, the koda, so kerlas, sar pijelas, ehas but nalačo. Jov hino adadžives nasvalo, ehin leske nasvale o bubreški khatar paľenki, aľe sar pijelas, ehas nalačo the bengalo. O džene, sar pijen alkohol, našaven e godi, the nadžanen, so keren. Me korkoro pijav jekhvar abo duvar andro berš, the šaj tumenge phenav, hoj oda ehin pre nisoste. (asal) Ta miro lav pro pijiben ehin but nalačo.

Soske bi o džene majinenas te pre-ačhuvel te chal thule žirošne chabena the gule paňa?

Kada ehin siguno odpheñiben. Ko pes nakamel jekhe dživeseste te uřta-vel thulo the te ural peske o řtremfľi pašľindos, vašoda hoj pes našti bondarel vaš peskro thulo per, but nachala žirošne chabena the gule pijibena.

Sar bi pal tiro peske o džene majinenas te kerel feder peskro sastipen the vodi?

Kada ehin lačo tematos. Peršes bi majinenas te chal buter vitamini, minerali the omega 3, vašoda hoj oda ehin latki, save amenge but

varekana andro tajsaskero pal kada vakeras.

Jeño, šaj amenge phenes, save chabena hine saste?

Ovoce, zeleňina, obilovini, luřtě-ňini, bizo mas, aľe ča tado, na avri peko. The kada ehin ča varesave priklada khatar saste chabena.

Jeño, so pes ačhila, hoj avka prikidľal? Šaj amenge oda phenes? The so tut diňa zor, hoj chudľal te cvičinel? Avle tuke varesave nasvalipena vaš kada, hoj thulilal?

Ehas oda vaš kada, hoj chudľom te řoferinel sar profesijonalno řoferis, the pal varesave berša chudľom te thulol. Ehin bacht, hoj mange naavle řisave nasvalipena, ča pes mange napačisaľolas, hoj somas čačes but thulo. So mange pejlas tele, ehas, hoj mange řisosastar řič napaťavas.

Sar tut adadžives likeress te aves sasto?

Adadžives man likerav, hoj chav sastes, řerinkerav o kardio cvičeni la posilovna the box. Kerav pre peste buti the richtinav man andro prekidkeriben andro box.

Ehin tut varesavo lav perdal amare džene, save ginen, the kamenas bi te kerel feder peskro dživipen?

So bi phenavas le dženge? Bizo tumen mukhen andro sasto dživipen. Andro decembris 2021 man ehas 110 kila the muřnavas mange te ural o řtremfľi sar pašťuvav pro hačos. (asal) The pal o jepaš berš čidľom tele the akanak vařinav 89 kila. Ehin mange saranda berš the čujinav man feder, sar mange ehas tranda berš. But palikerav vaš o vakeriben.

Phučelas e Veronika Kačová

Hodonín u Kunštátu.
Památník holokaustu
Romů a Sintů na Moravě

výstava
1|4 – 31|10
2022

Lidická tragédie

Tento rok je to 80 let od vypálení středoevropské obce Lidice nacisty. Výstava připomíná nejenom nechalé známé datum 10. 6. 1942, kdy došlo k zničení obce, ale také poválečný vývoj Lidic až po současnost. Lidická tragédie se stala symbolem utrpení nevinného civilního obyvatelstva nejen na našem území, ale po celém světě.

mk muzeum romské kultury

rommuz.cz

Zveřejněno: 10. 6. 2022

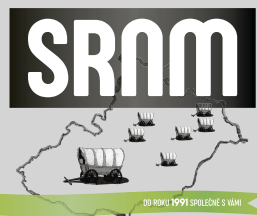
Ceník inzerce

celá strana 5 000 Kč (rozměr 26×40)
1/2 strany 3 500 Kč (rozměr 26×20 nebo 40×13)
1/4 strany 1 500 Kč (rozměr 13×20)
menší formát – 7 Kč/cm²
Sleva při opakované inzerci na druhé a další vydání 25%

žádosti o inzerci na: holomkova@srnm.cz

Adresa redakce Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě

Cejl 460/35, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

Předplatné Romano hangos

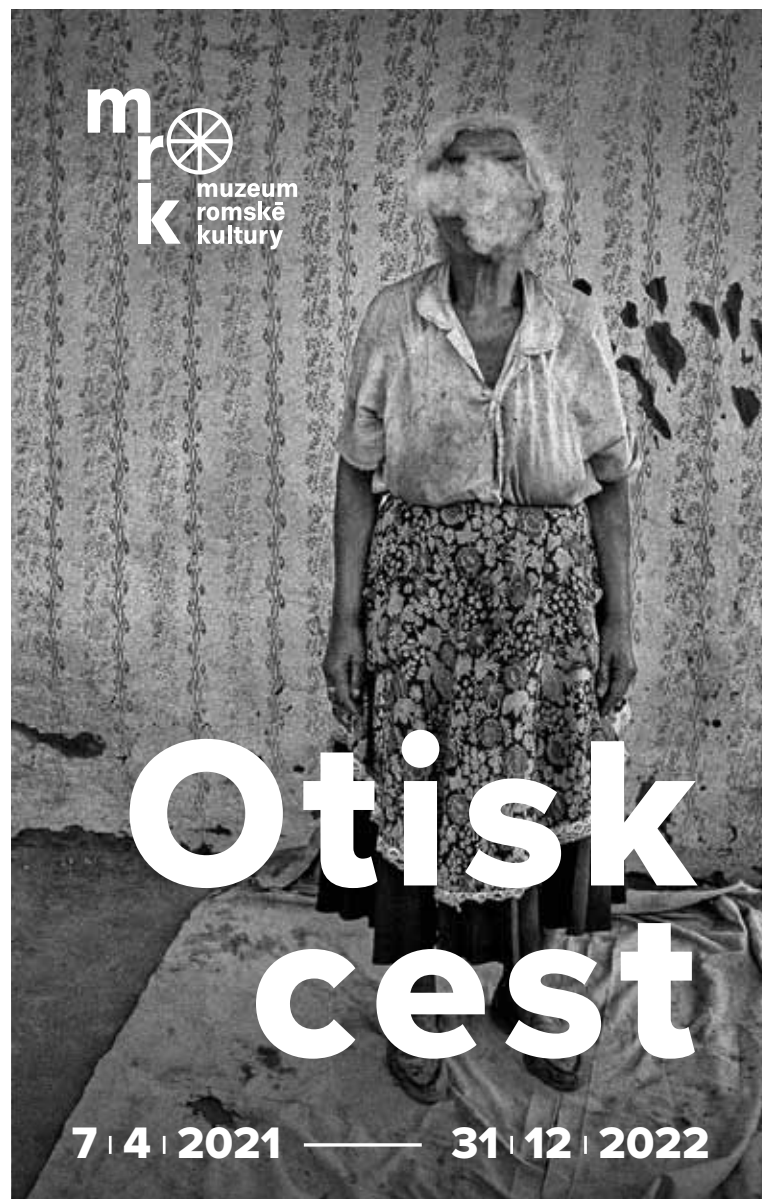
příjmení, jméno:
název organizace:
adresa, PSČ:
e-mail: telefon:
počet objednaných výtisků:

způsob platby: ☐ hotově ☐ složenkou
☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:
☐ bankovním převodem na fakturu

vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Cejl 460/35, Brno 602 00. Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010

cena předplatného pro rok 2022 je 300 Kč

Fotografie Claude a Marie-José Carret

B | R | N | O |

Redakce RH vyhlašuje Literární soutěž Janka Horvátha

o ceny v kategoriích:

- příspěvek v romštině
- příspěvek v češtině

Soutěž je bez omezení věku. Pište to, co chcete sdělit ostatním! I na Vašem hlase záleží!

Příspěvky přijímáme od 1. 7. 2022 do 15. 11. 2022 na e-mailu romanohangos@gmail.com nebo na adrese redakce SRNM, Cejl 35, 60200 Brno.

Nejlepší příspěvky budou zveřejněny online i v novinách. Tiskem publikovaní autoři získají autorský honorář a odborná porota vybere v prosinci výherce hlavní ceny. Každý soutěžící získá předplatné na rok 2023!

Soutěž je vyhlášena za finanční podpory Statutárního města Brna.

Romano hangos / Romský hlas. Vychází s podporou Ministerstva kultury, Jihomoravského kraje a Statutárního města Brna. Vydává Společenství Romů na Moravě. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. E 8154.

Redakce: Sabir Agalarov (šéfredaktor) romanohangos@gmail.com; Alica Heráková, Tomáš Ščuka. Grafická úprava a sazba: Radim Šašinka. Redakční rada: Roman Čonka, Prešov; Alica Heráková, Brno; Drahomír Radek Horváth, Děčín; Ivona Parčiová, Brno; Barbora Antonová, Brno; Margita Racová, Brno.

Adresa redakce: Cejl 460/35, 602 00 Brno, tel.: 545 246 673, e-mail: romanohangos@gmail.com, Elektronická verze: www.srnm.cz. IČO vydavatele: 44015178. Bankovní spojení: Fio banka, číslo účtu: 2300661977/2010. Tiskne: Samab press group, a.s., Cyrilská, Brno. Rozšiřuje: Kongrestakt Brno.